

Les contradiccions del món islàmic s'expressen també durant el pelegrinatge

El camí de la Meca

Com cada any, els fidels de l'Islam es preparen aquests dies per al pelegrinatge a la seua ciutat santa, la Meca. La gran festa anual del món musulmà és una bona ocasió per a repassar l'actualitat d'aquest moviment, molt més que religiós.

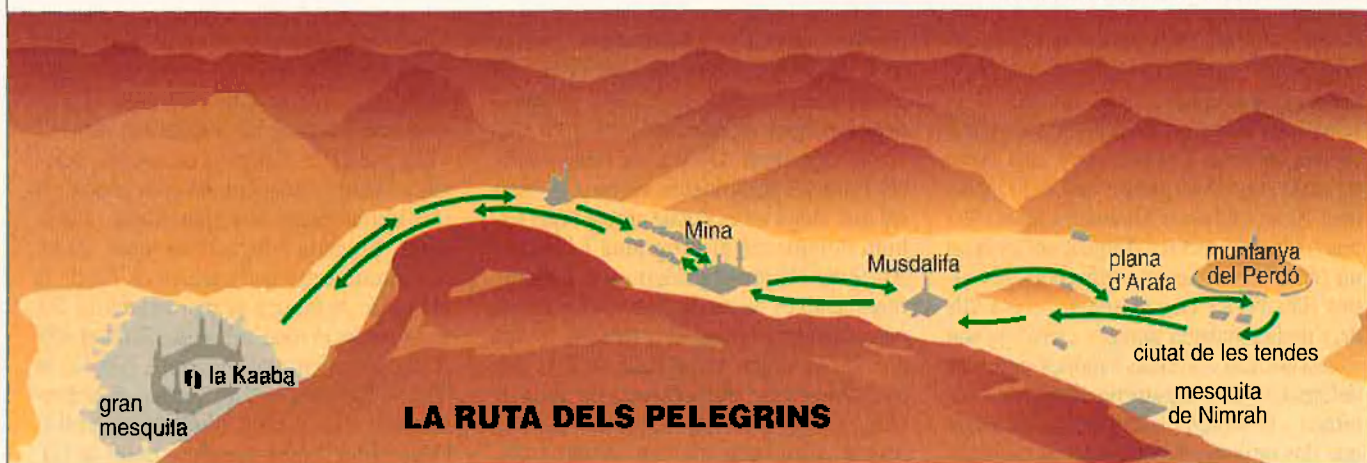

El pelegrinatge a la Meca, amb les voltes a la Kaaba (foto), és el punt culminant de la vida d'un musulmà. ARXIU

Quan els pelegrins veuen, allà al fons, la Kaaba, el lloc on se suposa que fou adorat Al·lah per primera vegada en la història, criden excitats "¡Labbaika, labbaika!". Aquest "¡heus-me ací!", adreçat directament a déu, és el moment més sagrat de la vida d'un fidel musulmà. El punt culminant d'una vida que se suposa dedicada a l'observança dels preceptes religiosos i culturals que va dissenyar el profeta Mohàmmed. Ho explica a la perfecció Rizwan, el religiós protagonista de la novel·la de Nakhib Mahfuz *Midaq Alley*: "Sospire per la Meca i el seu cel brillant, sospire per la remor del temps en les seues cantonades, vull caminar pels seus carrers i perdre'm en els Sants Indrets. Ara, germans, em puc veure a mi mateix pels carrers de la Meca, recitant els versicles de l'Alcora, just allà on van ser revelats per primera vegada. I aleshores és com si assistís a la lliçó que explica qui tot ho pot. ¡Quina alegria!"

Als ulls de qualsevol occidental les escenes que tenen lloc els dies 9 i 10 del mes de zul-hikkà en els 20 quilòmetres que hi ha de la Meca a la plana d'Arafa són una manifestació difícil d'etiquetar amb una paraula que no siga "fanatisme". Homes i dones es despullen dels seus vestits quotidians i, armats només de dues túniques blanques, es confonen, rics i pobres, magribins i indonesis, blancs i negres, en un ritu de solidaritat i d'igualtat islàmica que, diuen, té molt a veure amb la força d'aquesta religió que és la que més s'expandeix encara avui en el món.

Els pelegrins comencen el ritual fent set voltes a la Kaaba, situada dins la gran mesquita de la Meca. Després, el dia 9 a la matinada, es posen en marxa cap a la Plana d'Arafa, on passen tot el dia resant. A la nit tornen a Musdalifa, per reprendre el camí, el dia 10, cap a Mina. A Mina tiren pedres contra tres pilars, en memòria del que van fer a Abraham, Agar i Ismael i sacrificuen un animal. Després, de tornada a

la Meca, s'afaiten, es canvien de roba i tornen a donar set voltes a la Kaaba. El pelegrinatge s'ha acabat.

TOT CANVIA

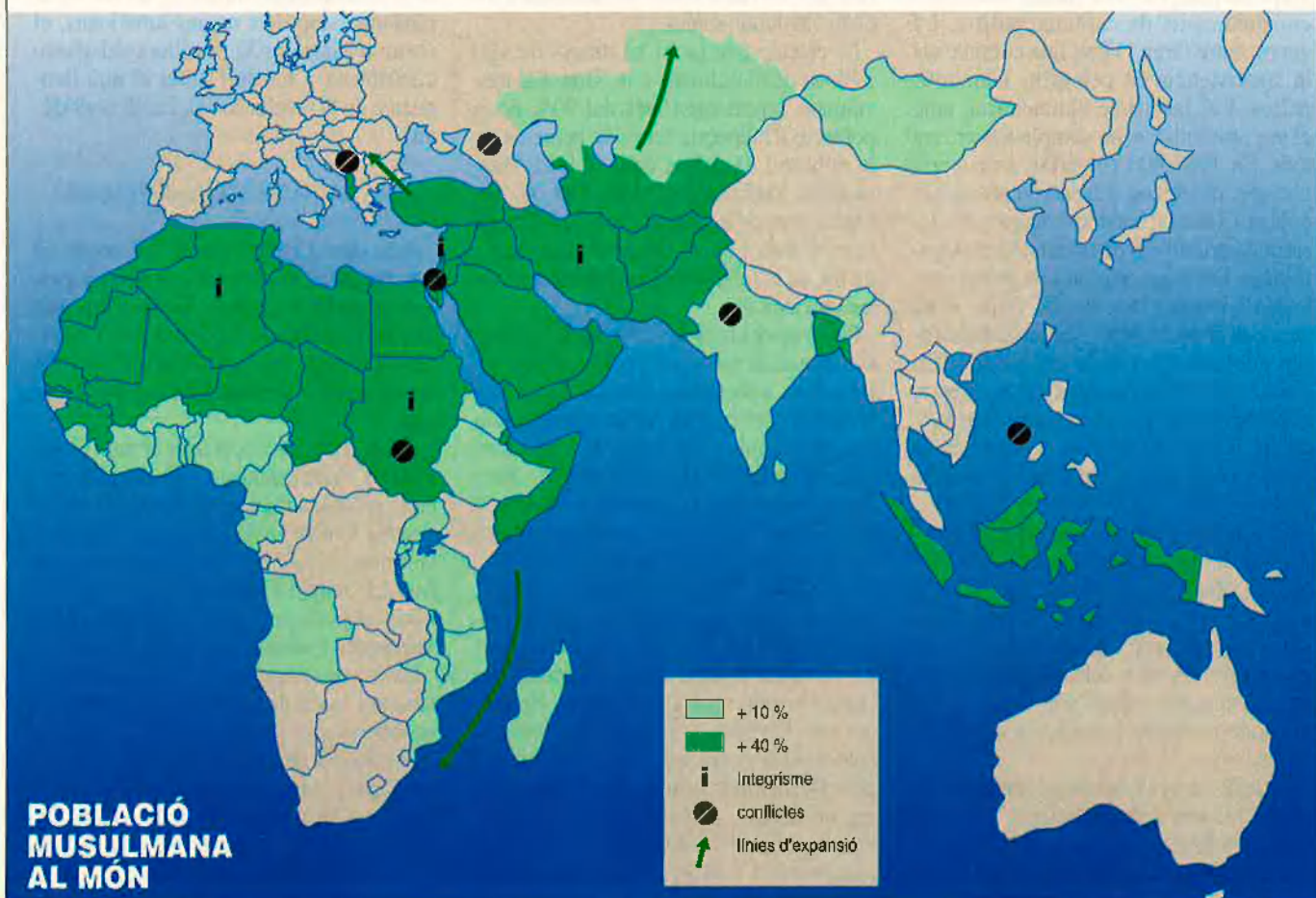
Els musulmans fan aquest pelegrinatge des del segle XIV. Però aquests darrers anys han sorgit canvis substancials, que el fan xocar amb el món modern. Abans els pelegrins havien de fer mesos de camí per mar o amb camells fins a arribar a la Meca. I n'hi arribaven pocs. Avui n'hi arriben dos milions cada any, amb avions, cotxes i autobusos. Pel govern saudita, que admi-

nistra el pelegrinatge des dels anys 30, aquest canvi és un enorme maldecap. Ha hagut de gastar bilions de pessetes a acondicionar la ciutat i a renovar el sistema d'aigua i electricitat, més carreteres i pàrquings gegantins. I ha construït túnels refrigerats per a comunicar alguns dels indrets de pelegrinatge. En un d'ells, entre Mina i Arafa, 1.400 pelegrins van morir en 1990. Un accident a la boca del túnel va provocar el pànic a l'interior i la gent va morir asfixiada i trepitjada.

Alguns canvis són contestats pels fidels més radicals. La Mesquita de la Meca ha estat equipada amb escales mecàniques i

refrigeració. I s'han fet obres que permeten que més de mig milió de persones puguin cabre alhora dins el pati central. També s'han creat hotels de luxe i fins i tot tendes de luxe en la ciutat de tendes de campanya que acull els pelegrins a Arafa. Un dels motius importants del pelegrinatge era de fer solidaris tots els musulmans anivellant i igualant la seua vida durant dos dies. Però, si ara es creen infraestructures per a musulmans rics i per a musulmans pobres, ¿no es trenca el sentit del pelegrinatge?

Molta polèmica també han portat els canvis en l'*Id al-Adha*, la festa del sacrifici.

POBLACIÓ MUSULMANA AL MÓN

ci. Fins al 1982 cada pelegrí havia de sacrificar un animal. Però des d'aleshores, per motius sanitaris, un escorxadador fa la feina i els pelegrins es limiten a comprar un tros de carn. També el *sa'y*, una mena de cursa entre dues penyes que es fa recordant Agar, esclava d'Abraham i mare d'Ismael, i la seua recerca d'aigua, ara es fa en un túnel acondicionat i refrigerat. Els altres ritus bàsics es conserven, però a ulls dels tradicionalistes aquests canvis ja són excessius. Les autoritats saudites miren de defensar-se amb arguments higiènics i sanitaris i critiquen els qui no volen veure que dos milions de persones són moltíssima gent i que, abans, les xifres eren molt menors. Fins l'any 1950, de fet, no passaven de cent mil els pelegrins anuals. No va ser fins a mitjan anys 70 que es va superar la xifra d'un milió. Avui ja en són dos. ¿Qui pot pensar que dos milions de persones facen el pelegrinatge en les mateixes condicions en què el feien cent mil? La pregunta de les autoritats saudites no és sempre entesa. I això les ha portades a un nou canvi: la seguretat.

INCIDENTS POLÍTICS

A mitjan anys 80, per primera vegada, grups de pelegrins van moure protestes i enfrontaments de caràcter polític. La guerra entre l'Iran i l'Iraq feia complicada la coexistència de pelegrins d'ambdós països. I el fanatisme khomeinista, amb el seu proselitisme, ho complicava encara més. En 1987 400 pelegrins, la majoria iranians, morien en enfrontaments amb la policia i l'exèrcit saudites, després de desafiar la prohibició de manifestacions polítiques. Dos anys més tard un pelegrí pakistanès moria i 16 més eren ferits en un atemptat amb bomba. 16 kuwaitians foren acusats d'haver-la col·locada. En 1991, amb la Guerra del Golf en marxa, el pelegrinatge fou summament tens perquè el govern saudita havia autoritzat la presència de forces nord-americanes en el país.

La resposta a tot això ha estat la construcció de dues bases d'helicòpters a la Meca i Medina, i de 10 campaments "de defensa civil" tot al llarg de la ruta del pelegrinatge. Circuits tancats de televisió controlen cada racó dels indrets sagrats i grups especials segueixen dia i nit els grups de pelegrins considerats més perillosos.

Aquests canvis han alterat substancialment l'ambient del pelegrinatge. Abans el viatge era llarg i la gent es quedava setmanes o mesos, estudiant religió, fent inter-

canvis comercials o, simplement, gaudint de la possibilitat de trobar gent de races i països diferents. Però avui molts pelegrins troben poques diferències entre això i un viatge organitzat. De fet, els *mutawwifin*, els guies del pelegrinatge, tenen per obsessió que ningú no es quede enrere i que tot hom compleisca el programa i l'horari. Ara, quan s'acaba el pelegrinatge, les autoritats saudites miren de descoratjar els qui volen quedar-s'hi uns dies més. Hi ha qui diu que per al govern de Riad, un dels més tradicionalistes i immobilistes del món, el pelegrinatge ha esdevingut un malson, perquè deixa veure als seus súbdits cultures i formes de vida tan diferents com són, malgrat tot, la dels musulmans dels Estats Units o de Kenya, o d'Anglaterra. Quan Malcolm X va pelegrinar a la Meca, en 1964, era un dels primers americans a anar-hi i es va sentir fortament impressionat "de veure gent de totes les races i colors, confoses com un sol home". Avui hi ha més gent diferent que mai.

¿UN ISLAM NO-ÀRAB?

Fet i fet, hi ha qui es demana si no es trenca ja aquella identificació entre l'Islam i la nació àrab, o les nacions àrabs, que tant de fruit havia donat políticament i socialment durant segles.

Es calcula que no hi ha menys de vint milions de musulmans a la Xina. Els musulmans representen més del 90% de la població d'Indonèsia i més de la meitat de la població de països com Guinea, Bangladesh, Malàisia o Albània. Des del seu centre geogràfic, que és indiscutiblement el món àrab, l'Islam s'ha anat expandint i, de fet, és la religió més expansiva que coneixem avui dia.

Per la costa atricana de l'Índic ja hi ha un contínuum de poblacions musulmanes, sòlides fins a Somàlia, una mica febles a Uganda, però que es recuperen a Tanzània, Moçambic i Madagascar, i que des- emboquen en els ghettos negres de Sud-àfrica. Per la costa Atlàntica la presència al Golf de Guinea ja és molt important i només s'atura als dos Congos.

Cap a l'Àsia l'Islam viu moments dolços. La caiguda del comunisme i la desintegració de l'URSS li ha deixat les portes obertes de l'Àsia central, fins a Mongòlia. Per la mar només s'atura a Austràlia. En països com l'Índia el creixement és enorme, a cavall de les contradiccions polítiques i socials. Un hindú, si naix en una casta baixa, no té altre remei que conformar-se amb la seua sort, esperant d'ascendir en la reencarnació següent. Però, si es fa mu-

sulmà, es converteix en un igual. L'oferta no és fàcil de resistir en un món on la televisió i les comunicacions enrunen el conformisme i la resignació davant la vida.

L'expansió de l'Islam ja és notable, fins i tot, a Europa. Bòsnia i Albània poden ser considerats estats majoritàriament musulmans. Bulgària i Iugoslàvia tenen minories musulmanes que superen el 7% de la població. A França ja representen el 5% de la població total. Al Regne Unit el 4%. A l'antiga Alemanya Federal i Bèlgica el tres. A Holanda el 2%. Ciutats com Berlín, Marsella, Zuric, Sheffield, Cardiff, Düsseldorf, Sòfia, Londres (amb la impressionant mesquita de Regent's Park)... no poden amagar o ignorar la seua presència. A l'altra banda de l'Atlàntic, els musulmans voregen els quatre milions als Estats Units, i formen un nombre important a la Guaiana, el Surinam o l'Argentina.

Als Estats Units la redescoberta de Malcolm X i les seues teories sobre el nacionalisme negre recobert d'islamisme provoquen un rejuveniment de l'Islam que arriba a Europa. Tal com explica Gilles Kepel, autor de *Les banlieues de l'Islam*, un llibre dedicat a explicar els islams perifèrics, "a través de fenòmens com el *rap*, l'Islam no apareix ja com una cosa de vellets o subdesenvolupats. A través de la reislamització dels negres americans, el retorn a Malcolm X, la cultura del ghetto contribueix a fer de l'Islam el nou llençatge de la revolució social, i amb molt d'èxit".

LA FRACTURA FONAMENTALISTA

Però dins l'Islam mateix les coses no van perfectes. La fractura provocada pels fonamentalistes és molt fonda. Com més una part de l'Islam s'acobla a l'estil de vida occidental, més un sector es tanca en banda i prova de frenar-ho pel mitjà que siga.

El que avui coneixem amb el nom (equivoc) de "fonamentalisme" té el seu origen en la paraula d'Hassan al-Banna, un egipci que va fundar en 1928 l'Associació dels Germans Musulmans. El seu dogma era fusionar religió i política. Segons ell, l'islamisme podia regir tots els aspectes de la vida social i privada.

Les seues tesis, que l'Islam podia explicar com havia de ser el desenvolupament econòmic, van prendre cos en 1979 amb l'adveniment de la república dels mul·lahs a Teheran. Amb això el país dels perses, curiosament un país no àrab, esdevé referència. Els anys posteriors al triomf de Khomeini els colps d'estat i les rebel·lions

EL CREIXEMENT FONAMENTALISTA

- 1928** EGIPTA. Fundació a Ismaïlia de l'Associació dels Germans Musulmans, per Hassan al-Banna.
- 1965** EGIPTA. Arrest dels Germans Musulmans i execució del líder Sayyid Kotb.
- 1979** IRAN. Torna l'imam Khomeini.
- 1981** EGIPTA. Assassinat del president Sadat.
- 1982** SÍRIA. Revolta fracassada, a Hama, dels Germans Musulmans, que causa milers de morts.
- 1983** LÍBAN. Un escamot suïcida de la Jihad Islàmica assassina 297 soldats americans i francesos.
- 1984** LÍBAN. Segrest del primer ostatic occidental, el diplomàtic dels Estats Units William Buckley.
- 1986** FRANÇA. Onada d'atemptats islamistes a París.
- 1987** ARÀBIA SAUDITA. 475 morts en enfrontaments entre pelegrins iranians i l'exèrcit saudita a la Meca.
PALESTINA. Primer pamflet signat pel futur Hamas.
- 1989** IRAN. Fatwa a mort contra l'escriptor Salman Rushdie, ordenada per Khomeini.
SUDAN. Colp d'estat fonamentalista.
JORDÀNIA. Victòria fonamentalista en les eleccions legislatives.
- 1990** ALGÈRIA. Victòria electoral, en les municipals, del Front de Salvació, fonamentalista.
- 1991** ALGÈRIA. Arrest dels principals dirigents islàmics. Més endavant, el Front de Salvació torna a guanyar unes eleccions, ara legislatives.
- 1992** ALGÈRIA. Destitució de Benjedid i colp d'estat antiislàmic. Sis mesos després els fonamentalistes assassinen el president de l'Alt Comitè.
AFGANISTAN. Cau el règim comunista. Continua la lluita entre les faccions musulmanes.
EGIPTA. Assassinat de l'escriptor egipci Farag Foda, bèstia negra dels islamistes.
EGIPTA. Primer atemptat contra els turistes.
PALESTINA. Israel expulsa 415 islamistes.
- 1993** TURQUIA. Assassinat del periodista Ugur Mumcu per grups fonamentalistes.
ESTATS UNITS. Atemptat a les Torres Bessones de Nova York.

es van succeir. A Egipte la Jamat Islamiya inicia els seus atacs als coptes. Divuit mesos després els islamistes assassinen Anuar el-Sadat. En 82 els incidents esclaten a Síria i Iraq. I a Algèria el Moviment Islàmic de Mustafà Buyali inicia la lluita armada.

En el mateix any que cau el xa, la Unió Soviètica envaeix l'Afganistan. Un decenni després els afganesos resisteixen i guanyen, ajudats per milers de joves musulmans que arriben de tot el món a lluitar per la religió. Entre ells, el comandant de la "legió" egípcia, Mohàmmad Shawki al-Islambuli, germà d'un dels autors materials de l'assassinat de Sadat i còmplice seu. Els voluntaris algerians que tornen al seu país rebategen una mesquita de la capital amb el nom de Kabul. Des d'allà comencen les manifestacions del Front Islàmic de Salvació, que posen contra les cordes el govern laic del FLN.

De totes maneres els entesos afirmen que encara no existeix una mena de Komintern, d'internacional, islàmica. No hi ha una xarxa estructurada. Però sí un suport mutu i una ideologia comuna. Tots han passat per Peshawar, quarter general dels afganesos: el sudanès Hassan Turabi, el tunisià Raixid Gannutxi o el xeic Omar Abdel Rahman, refugiat als Estats Units i que hom apunta com l'instigador de la bomba de les Torres Bessones. Tots tenen ara en Bòsnia el seu nou objectiu.

Dins el món islàmic es desvetlla un intens moviment de suport als musulmans de Bòsnia. Centenars de voluntaris arriben cada setmana a Sarajevo per a ajudar en el combat contra els serbis. El cinisme de la societat occidental, el volen compensar amb el seu combat. Un combat que crea molts equívocs. A França, a Anglaterra, pertot arreu de l'Islam europeu, la solidaritat amb Bòsnia s'estén i es contraposa a la passivitat escandalosa dels "cristians", que deixen assassinar un estat, de manera difícilment explicable. Aquesta podria ser l'excusa d'una intervenció en massa al cor d'Europa. Una intervenció que faria créixer més encara la distància entre els musulmans mateixos. Entre els que creuen que cal adaptar-se als temps moderns i els que creuen que són els temps moderns que han d'adaptar-se a l'Islam.

Mentrestant, aquests dies, uns i altres faran el pelegrinatge anual a la Meca i s'hi trobaran. I discutiran. Però sobretot resaran al seu únic déu. Al·lah.